

Το Ινστιτούτο Μεσογειακών Δασικών Οικοσυστημάτων Ε.Λ.Γ.Ο. ΔΗΜΗΤΡΑ διοργάνωσε στην Αμφικλεία (Δαδί) σεμινάριο για την "Συνύπαρξη Ζωικής Παραγωγής και Φυσικού Περιβάλλοντος". Μεταξύ των εισηγητών και ο συνεργάτης μας κος Παναγιώτης Γεωργίου Δημάκης, υπεύθυνος του Ιστορικού Αρχείου του Δήμου Αμφικλείας-Ελατείας, με την εισήγησή του, πού παραθέτουμε στη συνέχεια.

Η έρευνα και η μελέτη της τοπικής μας ιστορίας, προβάλλονται και ως ζητούμενα στις ημέρες μας, για να μάς βοηθήσουν να κατανοήσουμε, τους μηχανισμούς των δραστηριοτήτων, ποιμενικών και αγροτικών του παρελθόντος, βάσει των οποίων, θα σχεδιαστούν και στο μέλλον, νέωτερες και αποδοτικότερες μέθοδοι ήπιας εκμετάλλευσης και εκσυγχρονισμού.

Μακρά η παράδοση της κτηνοτροφίας, από τους χρόνους του Μύθου, υπάρχει στο Καλλιδρόμον όρος και στην κοιλάδα του Βοιωτικού Κηφισού, όπου ο Φωκεύς Πελάγων όταν οδηγούσε τα κοπάδια προς την Βοιωτία, ακολούθησαν ο Κάδμος και έκτισε την Θήβα, ο κτηνοτρόφος Εύβουλος από την Ελάτεια, πού δανειοδότησε τον Δήμο Ορχομενού, ο πλούσιος Μνάσων Ελατεύς επίσης μαθητής και ομοτράπεζος του Αριστοτέλη. Πάνω δε απ' όλους ο Αυτόλυκος, παππούς του Ομηρικού Οδυσσέα, πού δεν παρέλειπε, να επισκέπτεται, τακτικά την περιοχή της Φωκικής κοιλάδας, για κυνήγι, δεχθείς εκεί και το πλήγμα κάπρου, στο πόδι από το οποίο τον ανεγνώρισε η Ευρύκλεια. Τα πυκνά αδιάβατα δάση, από δρυς, φτελιές, κουμαριές κ.λ.π. περιγράφονται από τους περιηγητές, ενώ τα βοσκοτόπια, η υδροφορία, οι βαθείς χαραδρώσεις, ευνοούσαν την χλωροπανίδα και την κτηνοτροφία, τα υπνημα πρηνή την καλλιέργεια δημητριακών και οσπρίων, ενώ αναπτύσσεται και η ελαιοκαλλιέργεια. Η ποικιλία της χλωρίδας και πανίδας, προσελκύει το ενδιαφέρον των ερευνητών και αποτελεί πηγή πλούτου, για την περιοχή, όπως π.χ. ο Βενετσάνος Locatelli, τον μεσαίωνα πού διέτρεξε τον χώρο και σα γνήσιος έμπορος, δεν παρέλειψε να σημειώσει το φυτό Tinctoria Ysatis, πού τότε ήταν βασικό στοιχείο βαφής, κυανών υφασμάτων (Indigo).

Η ετήσια διέλευση επίσης, των μετακινουμένων φερόικων ποιμενικών ομάδων, από την λεγόμενη "Βλαχόστρατα", έφερε συνεχώς νέους οικιστές και εποίκους, πού ανεπλήρωναν τα κενά και τις απώλειες του ενεργού πληθυσμού, από πολέμους, επιδρομές, λοιμική, ακόμη και τις βίαιες μετακινήσεις του ενεργού παραγωγικού ανθρώπινου δυναμικού, πού επιχειρήσαν οι Βενετοί. Δείκτες των ορίων βοσκής και σήμερα παραμένουν οι "Κούκοι", οι σωροί λίθων και οι εγκαταλελειμμένες λιθαρστρούγκες. Οι τεχνικές εκμετάλλευσης των εντοπιών και των εποίκων, ήταν και είναι παραδοσιακές, δηλαδή οικιακής οικονομίας και ανεξέλικτες με τα σημερινά μέτρα. Φαίνεται όμως ότι μετά το 1900, άρχισε να σχηματίζεται, μία προσπάθεια κατανομής εργασιών και κερδών, όπως μπορούμε να κατανοήσουμε, αποδελτιώνοντας ένα σπάνιο έγγραφο, ένα εταιρικό αιτών, ένα συμφωνητικό με νομική μορφή και υπόσταση, πού μπορεί να αποτελέσει και ένα είδος οδηγού εκμεταλλεύσεως.

Το σωτήριο έτος 1916, η Ελλάδα έχει εκπληρώσει, προαιώνιους εθνικούς στόχους, με γεωπολιτικές και εθνολογικές παραμέτρους, με την μεγαλειώδη εξόρμηση των Βαλκανικών πολέμων, όπου ο Ελ-

ΟΙ ΜΥΘΟΙ ΤΟΥ ΚΑΛΛΙΔΡΟΜΟΥ ΟΡΟΥΣ ΚΑΙ Η ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ

Γράφει ο Παν. Γεωρ. Δημάκης, Υπεύθυνος Ιστορικού Αρχείου Δήμου Αμφικλείας Ελατείας - Email: pgdimakis@gmail.com

Η αναγνώριση του Οδυσσέα από την τροφή του Ευρύκλεια την ώρα που του έπλενε τα πόδια, από την ουλή που είχε στο γόνατό του από τον αγριόχοιρο του Παρνασσού που κυνηγούσε με τον παππού του Αυτόλυκο

ληνικός στρατός, προήλασε νικηφόρα, στις σκλαβωμένες περιοχές ελευθερώνοντας, από την δουλεία, τούς σκλάβους αδελφούς μας. Η ιστορική στιγμή την βρίσκει, με την σωστή πλευρά, των νικητών. Συγχρόνως όμως, με δύο κυβερνήσεις, μία στην Αθήνα (Φιλοβασιλική) και μία στην Θεσσαλονίκη (Βενιζελική), με τον συνήθη μεταξύ των Ελλή-

νων Διχασμό, μετά τις νίκες και επιτυχίες, να επιδιώκονται σε αντιπαραθέσεις, αυτοκαταστροφικές, αντί να συσπειρωθούν και ενωμένοι, να επωφεληθούν από τις δυνατότητες των στρατιωτικών επιτυχιών. Η κοινωνία αποδυναμωμένη και αποκαμωμένη, παρακολουθεί τα θλιβερά τεκταινόμενα, πού περιελάμβαναν και ναυτικό αποκλεισμό τού Πειραιά, απόπειρα δολοφονίας τού Βενιζέλου, διάλυση της οικονομίας... Αυτό είναι, ένα γενικό πλαίσιο τοποθέτησης, αυτής της εποχής. Όμως αδιατάρακτα, ίσως βέβαια με κάποιες ταλαντώσεις, εξακολουθεί η ζωή, να συνεχίζεται στην χώρα της Ελατείας, στο μικρό χωριό Σουλέμπε, στους πρόποδες τού Καλλιδρόμου Όρους. Το Σουλέμπε, σήμερα Παναγίτσα (11-9-1928), Δ.Δ. του Δήμου Ελατείας από τής ιδρύσεώς του, το 1835, πληθυσμός το 1896. κατ.202 το 2011 κατ.266 αναφέρεται διαχρονικά από τους περιηγητές ως Shulbey, Lempe, Σλεμπη, Soulimpei.

Στις απολήξεις της Κνημίδας, σ' ένα πετρώδες βουναλάκι, τον Παλιουριά, διασώζεται αυτός ο μεγαλοπρεπής «κούκος», ερμαϊκό όριο βοσκής και προσφορά, των ποιμένων στον προστάτη των κοπαδιών, Ερμή όπως, μεταφέρει η ασυνείδητη μνήμη μέσω των χιλιετιών, τις παραδόσεις

Οι γεωργοί αφοσιωμένοι στις καλλιέργειες μίας εύφορης γής, οι ποιμένες, με τα πολυπληθή κοπάδια αιγοπροβάτων, να νέμονται τα πλούσια βοσκοτόπια, στα πρηνή τού Καλλιδρόμου Όρους, με τα σκίνα, τις κουμαριές, την μακία μεσογειακή βλάστηση. Αυτή ήταν η πραγματικότητα, πού δεν ήταν

Ρωμαλέα κεφαλή κριού σε χαλκό, νόμισμα τριομήβωλον, του Κοινού των Φωκέων. Τέλος 5ου αι. ΠΧ (Svoronos, p.26, 25 pl xxvi). Η απεικόνιση της κεφαλής του κριού, επιβεβαιώνει τα μεμονωμένα

ακμαία στελέχη αυτής της φυλής, που διασώζονται ακόμη, στα αλκικά Παρνάσσια λειβάδια και στα γύρωθεν όρη. Οι Φωκείς τιμούσαν τη δύναμη, την αρχηγεία και την παράσταση των ζώων αυτών, που ταιριάζει και στην φυλετική τους ομάδα

Λιθωσώρος σε νόμισμα του Κοινού των Φωκέων. Χαλκό νόμισμα Φωκέων, εμπρός δαφνοστεφής προτομή Αδρια-νού, όπισθεν ο σφαλός των Δελφών, επί σωρού λίθων προστατευμένος από τις σπείρες του ιερού Όφι (Svoronos p38, 62 pl xxviii,6)

ειδυλλιακή, ούτε βουκολική αλλά μια σκληρή καθημερινότητα, όπου αφ' ενός ο μόχθος, οι νοσογόνοι παράγοντες, οι φυσικές καταστροφές, αφ' ετέρου οι γνωστικές τεχνικές παραγωγής και εκμετάλλευσης, πού έλλειπαν, διαμόρφωναν ένα οικονομικό πεδίο, όπου την καλοχρονία καθόριζαν τα μεταβαλλόμενα φυσικά φαινόμενα. Είναι τύχη αγαθή, η εύρεση επιστήμων τεκμηρίων, εγγράφων και αρχαιακού υλικού, για την μελέτη, των οικονομικών σχέσεων, διαχείρισης, αλλά και του νομικού πλαισίου, αυτής της εποχής, σ' ένα κυτταρικό, κοινωνικό σύνολο, μίας μικρής αγροτικής κοινότητας, καθώς και οι δεσμεύσεις, οι υποχρεώσεις, αλλά και τα δικαιώματα, των συμβαλλόμενων, σ' ένα σπάνιο δημοσιο έγγραφο, συντεταγμένο την 19ην Νοεμβρίου 1916, από τον συμβολαιογράφο Ελατείας Ν. Α. Δημητρακοπούλου, στην οικία τού Δημητρίου Καραγιάννη, παρουσία των μαρτύρων Λουκά Προφήτου γεωργού και Σερραφείμ Κ. Σταμόπουλου εμπόρου, κατοίκων Ελατείας. Πρόκειται για το υπ' αριθ. 1745 Εταιρικών Αιτών δραχ.1500, όπου συμβαλλόμενοι εμφανίζονται ο Κωνσταντίνος Γ. Στράτος γεωργοποιήν και ο Παναγιώτης Καραμήτρος ποιμήν, κάτοικοι Σουλέμπε, από κοινού συνομολογούν και συμφωνούν, για ένα είδος εταιρικού, συμβολαίου-συμφωνητικού, σύναψης εταιρείας και ακριβέστερα συνεταιρισμού, μεταξύ ενός κυρίου αιγών, πού αποτελεί το Εταιρικό κεφάλαιο, πού παραχωρεί, στον έτερο συμβαλλόμενο, τις 86 γίδες του, διαφόρων χρωμάτων, γένους και ηλικιών, αξίας χιλίων δραχμών, ως μισιακές για τρία έτη, με την συμφωνία να τις φυλάσσει και να μοιράζονται εξ ημισείας, το γάλα και τα λοιπά παραγόμενα, έρνια, ερίφια, ως κέρδη της εταιρείας, ενώ αυτός πού θα φυλάσσει, συμφωνείται να λάβει επί πλέον ως μερίδιον, δραχμάς 159.

Η ΑΙΓΑ είναι από τα πρώτα θηλαστικά ζώα, πού εξημέρωσαν οι προϊστορικοί άνθρωποι, για το γάλα, το δέρμα, το τρίχωμα και το κρέας, λεγόμενη και η αγελάδα των φτωχών. Ζώο εκλεκτικό στην διατροφή, ετρέφετο, αντίθετα από το πρόβατο, ψηλά, ευφύς, (η παρομοία Λύκος να φάει τα πρόβατα και Τσάκαλος τα γίδια), είχε θέση μάλιστα στην Μυθολογία των Ελλήνων, ως τροφός τού Δία, η Αμάλθεια, πού παραμένει και σήμερα, σύμβολο αφθονίας. Ίχνη οστεολογικού υλικού, ανιχνεύθηκαν στην Νεολιθική εγκατάσταση Ελατείας, με χρονολόγηση 5600+- π.χ., στις ανασκαφές στον αγρό, ιατρού Χ. Χέβα από τον Γ. Σωτηριάδη και S. Weinberg. Δεν επιχειρείται εδώ, η νομική προσέγγιση και ερμηνεία, τού εγγράφου αυτού, αλλά η επισήμανση, των αντικειμενικών κοινωνικών συνθηκών, πού αποτελούσαν, την εποχή αυτή πραγματικότητα, η εξαγωγή συμπερασμάτων και η ερευνητική προσέγγισή των. Επίσης πώς, ο συνεταιρισμός επιδρούσε, στις προγραμματισμένες σχέσεις, σύμφωνα

Κοπάδι από παλαιά ντόπια φυλή μεγαλοκέρατων αιγών μας ελέγχουν. Φωτο Απρ.2013

με τα ατομικά συμφέροντα και τις ανάγκες, πού προωθούν, με την εργασία και συνεργασία, τις παραγωγικές σχέσεις, την κοινωνική οργάνωση και εξέλιξη. Έτσι η συνεργατική κοινωνική γνώση και εμπειρία, μπορεί να θεωρηθεί κοινωνική κληρονομιά, πού μπορεί να έχει και ιστορική διάσταση, εν μικρώ, ως το εταιρικό Αιτών τού 1916, πού αποτελεί αφήγημα μίας μικροκοινωνίας, πού εγνώριζε την οριζόντια κοινωνική οργάνωση και τα οφέλη εξ αυτής.

Σήμερα αυτά τα πλεονεκτήματα χάνονται Η Φέτα Παρνασσού. Το γνωστό τυρί των Ελλήνων από την αρχαιότητα. Εδώ η φέτα έχασε το δεύτερο συνθετικό, Παρνασσού, από έλλειψη ενδιαφέροντος των εντοπιών παραγωγών για ένα μοναδικό προϊόν, όχι φέτα αλλά φέτα Παρνασσού. Ας είναι παρήγορο, ότι η αναγνώριση προεκτείνεται σ' όλες τις «Φέτες», αλλά η αβελτηρία των αρμοδίων δεν επισημοποίησε την διεθνή καταχώρησή της στα Π.Ο.Π. προϊόντα, όπως το Ροκφόρ, η Παρμεζάνα, κ.α. πιστοποιημένα, κωδικοποιημένα προϊόντα διατροφής πού είναι μερική λύση στο πρόβλημα των γαλακτοκομικών πού δεν βασίζονται στην ποσότητα, αλλά στην ποιότητα, πού σημαίνει ανάλογα επίπεδα τιμών πού αναπληρώνουν την διαφορά της ποσότητας - ποιότητας.

ΤΑ ΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ ΣΤΑ ΛΕΞΙΚΑ

Φέτα Παρνασσού Λεξικό Μπαμπινιώτη «Τυρός-Φέτα, ιταλ.Offa -βλωμός, offetta. Φαίνεται εδώ, ότι ίσως πρόκειται για γλωσσικό δάνειο από την ενετική περίοδο λόγω γειννίας με το Βενετικό (Ναυπακτία).

Λεξικόν Θησαυρός Ρωμαϊκής και Φραγκικής γλώσσας Α. Somavera M.DCCIX -Τυρί-fofagggio-έξοφορμαέλλα; Σαφής η συγγένεια της λέξης. Τοπα, παχύ τυρί. Οψιμοτύρι. Πρόκειται για είδος μαλακού λευκού τυριού με αλμυρή και υπόξινη γεύση. Ήταν το προσφάγι των θεριστάδων και τρυγητών σταφυλιών (ψιμοτύρι). Το παρήγαγαν από τα τελευταία αρμέγματα της χρονιάς όταν το γάλα είναι παχύ. Το τυρί αυτό παράγεται και αλλού στην Ελλάδα με διαφορετικά ονόματα, του Παρνασσού όμως θεωρείται γενετικά ανώτερο.

Λεξικόν Α.Γαζή 1812 -Οψιμος, όψιμος (οψέ) ο ύστερος, αργοπορικός ο μετά ταύτα, ο βραχυρόνιος.

Λεξικόν του Σουΐδα-Όψιμον (HOM B325) το βραδέως γενόμενον. Η μοναδικότητα πού σήμερα εκφράζεται με τα κωδικοποιημένα σήματα ονομασίας προέλευσης, χάρη της οποίας τα προϊόντα, αποκτούν αναγνωριστικότητα και φυσικά τιμή, όπως η φέτα (χάθηκε το β' συνθετικό Παρνασσού), τα ρεβύθια Ζελίου, τα πέπονια Μανεισίου, οι φακές Ελατείας και Μοδίου, τα καπνά Βελίτσας, πού τόσο άδικα χάθηκαν και άλλα, χρειάζονται από τους ίδιους σκληρά εργαζόμενους αγρότες της Κοιλάδος του Βοιωτικού Κηφισού, στήριξη, και προβολή από τους συνεταιρισμούς, περιφέρειες και άλλους υπευθύνους. Το μέλλον της αγροτιάς δεν ανήκει στην μεγάλη παραγωγή, αλλά στην εκλεκτή και αναγνωρίσιμη.

